

Beszámoló a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) 52. Vándorgyűléséről

Az ez évi Vándorgyűlés az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) és a Pest Megyei Szervezet partnerségével „Nemzedékek szolgálatában: 2020–2021. Kihívás, kreativitás, könyvtár” címmel 2021. július 8–9-én Budapesten rendezték meg. A Vándorgyűlés az idén először az online térben zajlott.

A plenáris ülést **Barátné prof. dr. Hajdu Ágnes**, az MKE elnöke nyitotta meg. A 2020. évi vándorgyűlés a járványhelyzet miatt elmaradt. A pandémiás időszakban kiemelt jelentősége volt a megbízható információhoz való minél szélesebb körű hozzáférésnek. Elnök asszony bemutatta az MKE újításait az elmúlt időszakban. Felhívta a figyelmet a vándorgyűlés címének és alcímének jelentőségére, beszélt a személyes és online programokról.

Fekete Péter kultúráért felelős államtitkár köszöntötte ezután a hallgatóságot. Megköszönte a könyvtárosok helytállását a járvány idején.

Majd **Rózsa Dávid**, az OSZK főigazgatója mondta el köszöntő beszédét. Az utóbbi 1,5 év mindenkinek nehéz volt, de a könyvtárosok sok ötlettel, újítással álltak az olvasók rendelkezésére. Reményét fejezte ki, hogy a következő vándorgyűlésen már lehetőség lesz a személyes találkozóra. Köszönetet mondott mindenkinek, aki segített az 52. Vándorgyűlés megvalósításában.

Elsőként **Glória Pérez-Salmerón** előadását hallgathattuk meg felvételről *Libraries on the move for sustainable development* címmel angol nyelven, magyar felirattal. Glória Pérez-Salmerón az IFLA elnöki pozícióját látta el 2017-től–2019-ig. Spanyol-

országban a járványhelyzet miatt bezártak a közintézmények. A könyvtáraknak ki kellett dolgozniuk a módszereket, amelyek segítségével elérhetik az embereket. Az országban a járvány előtt is nagy gondot fordítottak a digitalizációra. A kialakult helyzetben még nagyobb erőfeszítésekre volt szükség a digitális szakadék megszüntetéséhez, az információhoz való egyenlő hozzáférés biztosításához. A lakosság körében a digitális készségek elsajátítása kiemelt jelentőségű. Ezt segítheti a könyvtárak szociális elköteleződése. Elengedhetetlen, hogy az adatkultúrában és adatmenedzsmentben dolgozók megfelelő képzettséggel lássák el munkájukat.

Ezután **Rózsa Dávid** előadása következett *A nemzet könyvtára 2021–2025: stratégiánk alapjai* címmel. Elsőként a Könyvtári Intézet által összegyűjtött adatok felhasználásával mutatta be a magyar könyvtári rendszer működését a járvány idején. Majd az OSZK következő időszakra vonatkozó stratégiai tervét ismertette:

1. Nemzeti feladatellátás: hozzáférést kell biztosítani a könyvtár által őrzött dokumentumokhoz határon belül és kívül. A könyvtár gyűjteményét mindenki számára elérhetővé kell tenni. Mindez a digitális térben valósítható meg. A Mikes-programot valódi tudástranszferré kívánják tenni.
2. Dolgoznak a könyvtárszakmai szervezetek közötti kapcsolatok építésén, fenntartásán. A nemzetközi tudományos szervezetekben kiemelt szerepet vállal az OSZK. A nemzeti könyvtári kapcsolatok javításán még dolgozni kell. A különböző kulturális intézményekkel való együttműködést fejleszteni kell a jobb szolgáltatások nyújtása érdekében, illetve a jobb forrásfelhasználás miatt is.

3. Könyvtári tudásközpont – könyvtári szakemberképzés jegyében belső továbbképzéseket, valamint akkreditált könyvtári továbbképzéseket is terveznek. A korábban már működő tanfolyamokat megújítják és újakat is indítanak.
4. Országos könyvtári fejlesztések: öszre tervezik az *Országos Könyvtári Platform* és a *Nemzeti Névtér* működésének elindítását, amelyet a PIM Digitális Bölcsészeti Központjával közösen fejlesztettek. Várhatóan szintén ősszel költözik a felhőbe a Mokka-ODR adatbázis az OSZK üzemeltetésében.
5. Adatelemzés és -szolgáltatás (Kultstat): a jelzett hibákat kijavították. A Könyvtári Intézetben dolgoznak a kérdőíven, retrospektív adattisztítást végeznek. Az OSZK az adatok közzétételét és elemzését is modernizálja, ehhez többféle szoftvert tesztel.
6. Szolgáltatáscentrikus szemlélet, digitális tartalomszolgáltatás: a könyvtárnak nemcsak őriznie, de szolgáltatnia is kell gyűjteményét: nyitott kulturális térré kell válnia fizikai helyén és a virtuálisan is. Az OSZK legújabb fejlesztése, a Történeti Fénykép- és Videótár olvasótere. Új szolgáltatások is indulnak a kéziratárban a Babits-levelek, a kódexek és a kódextörédek stb. digitális közzététele.

A délelőtti ülés végén a **Fitz-díjakat Szóllás Péter**, az EMMI Könyvtári és Levéltári Főosztályának főosztályvezetője adta át. Először az elmaradt, 2020-as díjakat vehették át.

- Rozsondai Marianne: A magyar könyvkötés a gótikától a művészkönyvekig – Kossuth Kiadó,
- Víg Károly: A rovtartani kutatások története Magyarországon: A kezdetektől a Magyar Entomológiai Társaság megalapításig – Savaria Múzeum,
- Mátyás és az igazságszolgáltatás. Az Országos Bírósági Hivatal tudományos konferenciája szerk. Peres Zsuzsanna, Révész T. Mihály – Országos Bírósági Hivatal.

Majd a 2021-es díjak átadása következett:

- Kertész Edina: A lány, aki szavakkal varázsolt – Naphegy Könyvkiadó,
- Kocsis Noémi: Bakancslista - Magyarország - 777 lenyűgöző hazai kaland és úti cél – Scolar Kiadó,

- Petercsák Tivadar: A magyar képeslap története - Látóképek, csókküldemények, ünnepi üdvözlők – Kossuth Kiadó.

A nyitó plenáris ülés második felében a 2020. és 2021. évi díjakat vehették át a kitüntetettek. Az egyesület meglepetésvideóval köszöntötte a díjazottakat.

2020-ban a Magyar Könyvtárosok Egyesületéért Emlékéremben részesült a szervezetben betöltött példamutató szakmai tevékenységéért és több mint húsz évre visszanyúló szakmai pályafutásáért **dr. Amberg Eszter**, az Országos Széchényi Könyvtár jogi és stratégiai főigazgató-helyettese.

Díjazásban részesült a könyvtárak megújuló szolgáltatásaiban végzett szerepvállalásáért, számos olvasásnépszerűsítő programban való közreműködéséért, három évtizedes szakmai, oktatói tevékenységéért a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár régióigazgatója, **Haszonné Kis Katalin**.

Közel négy évtizedes könyvtárszakmai tevékenysége és a szakmai közösségért végzett elkötelezett, fáradhatatlan tevékenységéért elismerésben részesült **dr. Kührner Éva**, a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára főkönyvtárosa.

Szakmai elhivatottságáért, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezetében végzett több évtizedes tevékenységéért díjat kapott **Nagy Gábor**, a Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár, Múzeum nyugalmazott könyvtárosa.

Negyvenéves könyvtári pályafutása alatt különböző területeken megmutatkozó felkészültségéért és a zalai közösségek tudatos fejlesztéséért díjat vehetett át a Lenti Városi Könyvtár nyugalmazott igazgatója, **Német-Baksa Judit**.

A 2021-es év díjazottjai

Az egyesület a Bibliográfiai Szekció és a Fitz-díj bizottság szakmai munkájában való közreműködésért, illetve a kulturális statisztika területén végzett kiváló munkája elismeréseként díjazásban részesült **Bárdosi Mónika**, a Központi Statisztikai Hivatal társadalomstatisztikusa.

Négy évtizedes magas színvonalú elméleti és gyakorlati tevékenységével, a gyermekkönyvtári munka területén országosan is elismert szakmai módszerek kidolgozásáért részesült díjban a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár nyugalmazott igazgatóhelyettese, **dr. Bihari Albertné**.

A közösségért végzett odaadó munkájáért, civil szakmai szervezeti tevékenységéért, a szakmában bizonyított hivatástudatáért elismerésben részesült **Buriánné Tarró Edit**, a Vörösmarty Mihály Könyvtár igazgatója.

Könyvtárszakmai munkája során a jogi szakkönyvtári területen elért eredményeiért és az Országos Bírósági Könyvtári Rendszer kialakításában való részvételéért **dr. Sándor Viktória**, a Győri Törvényszék Csizmadia Andor Jogi Szakkönyvtára könyvtárvezetője is díjazásban részesült.

Kitüntetést kapott **Winkler Csaba Lászlóné**, a Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér Gyűjteményszervezési osztályvezetője. a közösségért végzett lelkiismeretes munkájáért.

A 2020-as évben az MKE és az IKSZ Az Év Fialat Könyvtárosa díját *Fiatalok a könyvtárban, avagy hogyan szólítsuk meg őket* című pályamunkájával **Jakab Zsolt**, a Vachott Sándor Városi Könyvtár munkatársa nyerte el.

A Kovács Máté Alapítvány különdíját az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti és Zeneműtárának munkatársa, **Bessenyei Ágnes** *A Nemzeti Színház XIX. századi szövegek könyvei az Országos Széchényi Könyvtárban. A színházi szövegek könyv mint egyedi dokumentum katalógizálása* című munkájával nyerte el.

A 2021-es évben az MKE és az IKSZ Az Év Fialat Könyvtárosa díját **Békésiné Bognár Noémi**, az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet munkatársa *Tanulás, találkozás, élmény a könyvtárban. Útmutató a könyvtári programok szervezéséhez* című pályamunkája révén nyerte el.

A Kovács Máté Alapítvány különdíját **Farkas Renáta**, a Széchényi István Egyetem, Egyetemi

Könyvtár és Levéltár munkatársa kapta *A könyvtár útjai. Merre tovább könyvtárosként?* című munkájáért.

2019-es díjazottként Füzéki István-émlékéremben részesült könyvtári munkássága és a Könyv és Nevelés című szakfolyóirat főszerkesztőjeként végzett tevékenysége miatt **Balogh Mihály**.

2020-as díjazottként köszöntötték könyvtárosi munkásságának hetvenedik évfordulóján **dr. Gerő Gyulát**, kinek neve elválaszthatatlan a magyar könyvtárügy fejlődésétől.

2021-ben a Kertész Gyula-díjat az Országos Széchényi Könyvtár egykori munkatársának, **Borsos Attilának** ítelték meg, a bibliográfia területén végzett kiemelkedő munkásságáért.

Végül az egyesület évfordulós elnökségi tagjait köszöntötték: 90. születésnapja alkalmából **Bilédi Ferencné Ibolyának** és **Papp Istvánnak**, 80. születésnapja, **Nagy Anikónak**, 75. születésnapja, **Ambrus Zoltánnak**, **Bakos Klárának** 70. születésnapja alkalmából gratuláltak.

A szekcióülések összefoglalója

Olvasószolgálati Szekció

Luzsi Margó és **Komló-Szabó Ágnes** *Párban* című előadásában egy olyan programot mutatott be, amely biblioterápiás foglalkozás formájában hozza össze a meséket és a kortárs irodalmat.

Benke Dániel és **Varga Tünde** a *Halis Podcastet* mutatta be, amelyben kéthetente változatos kulturális témákat dolgoznak fel. A rövid epizódok a könyvtár YouTube-csatornáján elérhetők. A podcast a zárvatartás alatt indult, és tervezik a folytatást, élő podcast epizódok megtartásával.

Dr. Décsey Sándor a tapolcai Wass Albert Könyvtár és Múzeum *Kölcsönözz könyvtári nagymamát!* című programját ismertette. A pandémia alatt a bibliotéka elindította házhoz szállítási szolgáltatását, később pedig a „nagymamakölcsönzést” a helyi civil szervezetekkel együttműködve.

Fehérné Szabó Eszter a „*silent book*”-ok gyakorlati alkalmazásáról tartott előadást. A Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár állományában közel 100 darab silent book található. A képkönyvek óvodákban, iskolákban és terápiás célokra is használhatók.

Schmöltz Margit, a Helischer József Városi Könyvtár igazgatója a válság- és változásmenedzsment olvasószolgálati vonatkozásairól tartott előadást. Az olvasószolgálatnak alkalmazkodnia kell a speciális helyzetekhez, például elindították a MeseSzélnél szolgáltatást, amely az óvodás korcsoportot célozza meg.

Gál Tibor az *Orvostudományi könyvek az Egri Főegyházmegyei Könyvtárban* címmel tartotta előadását. A hallgatóság röviden megismerhette az orvosi könyvek gyarapításának előzményeit és a bibliotéka kialakításának fő célját is. A gyűjteményt az Eszterházy Károly életében modernnek tartott szakkönyvek alkotják.

Trádlér Henrietta a *Tripont Foto Videó Kft. Heritázs rendszerét* ismertette. A projekt egyszerre digitális archívum és publikációs rendszer, amelynek egyik érdekessége az úgynevezett élő OCR használata, amelyet az előadó a balatonberényi keresztelési anyakönyveken mutatott be, a kéziratok olvasásának könnyítése érdekében.

Múzeumi Szekció

A szekció első előadásában **Havasné Berek Tünde** és **Mohácsi Zoltán** a Hadtörténeti Könyvtár muzeális kincsei közül mutatott be néhányat. Betekintést kaphattunk a hadtörténeti gyűjtemény hivatali eljárásainak sajátosságaiába is.

A győri Miniállami Gyűjtemény bemutatása – Különös tekintettel a Liechtensteini Hercegség Különgyűjteményre című előadásban **Biczó Zalán** könyvtáros, a gyűjtemény kialakítója mutatta be a gyűjteményt, és érdekes információkat tudhattunk meg a Liechtensteini Hercegségről is.

Bessenyei Ágnes, az OSZK Színháztörténeti és Zeneműtár munkatársa előadásának fókuszában a speciális gyűjtemény különleges dokumentumainak feldolgozása és ennek történeti kérései álltak.

A következő előadás, illetve kisfilm (*Nagy példányszámú könyvgyűjtemények aktuális állományvédelmi kihívásai*) az állományvédelem nehézségeit, a restaurátorok előtt álló kihívásokat mutatta be, mint például a szennyezettség; a szállítás, a költözés és a klimatizálás állományt veszélyeztető, illetve egészségkárosító következményei.

A Monguz Kft.-től **Brada Hedvig** prezentációjában a közgyűjtemények működésére vonatkozó statisztikai felmérések eredményeiről, valamint a járványhelyzetben történt rendszerfejlesztésekről számolt be.

A szekcióülést vezető **dr. Kreutzer Andrea** zárószavában kiemelte a digitalizált/digitális és eredeti papírdokumentumok együttélését, és fölhívta a figyelmet arra, hogy a nehézségeket legyőzve minden hagyományos és korszerű tudást állítsunk az állományvédelem szolgálatába.

Műszaki Könyvtáros Szekció

Bevezetőül **Nagy Zoltán** elnök úr jubileumi üdvözlő köszöntőjét hallhattuk az MKSZ 50 éves működése alkalmából. Utána elsőként **dr. Gazda István** tudománytörténész professzor tekintett vissza a Szekció félévszázados múltjára. Előadásának címe *Az MKSZ jelentősége és szerepe az elmúlt fél évszázad műszaki tudományos tájékoztatása területén*. Ezután **Marton József Ernő** a BME OMIKK főigazgatójának előadása következett Könyvtári szolgáltatások és fejlesztések a Műegyetem Központi Könyvtárban címmel. Majd **Szluka Péter** a SOTE Központi Könyvtárának főigazgatója tartotta előadását A Covid 19 világjárvány adta kiemelt feladatok ellátása a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtárban címmel. A sort a támogatói tájékoztató előadások zárták. Winkler Bea az Állatorvostudományi Egyetem Hutyra Ferenc Könyvtárának igazgatója és Sipos István a kolozsvári székhelyű Softlink Central Europa SRL regional s. managere Szolgáltatás és technológiafejlesztés az Állatorvostudományi Egyetemen IKR váltás Libertyre című előadásukban mutatták be közösen elért eredményeiket. Végül **Farkas István** a Pedro Tanácsadó Kft. üv. igazgatója beszélt Új technológiai fejlesztések a könyvdigitalizáció területén, avagy „a covid gyümölcsei” című előadásában.

Tudományos és Szakkönyvtári Szekció

A szekcióülés **Czeglédi Éva**, a ProQuest és Ex Libris regionális területi képviselője előadásával kezdődött, aki összefoglalta a közelmúltban a ProQuest körül zajlott változásokat (Clarivate és ProQuest összeházasodása) és a járvány ideje alatt jelentkezett kihívásokra adott válaszokat. Kiemelte a rugalmasság, az új munkafolyamatok kialakítása és az adatbázisokhoz való távoli hozzáférés fontosságát mind könyvtári, mind szolgáltatói oldalról.

Ezután kerekasztal-beszélgetés következett **Pluhár Emese**, **Török Beáta** könyvtárvezetők, **Antal István** főigazgató és **Gaálné Kalydy Dóra** főigazgató-helyettes részvételével a pandémia könyvtárakra gyakorolt hatásáról, a kényszerű zárvatartás ideje alatt elvégzett munkákról, mint a feldolgozásban felhalmozódott restanciák ledolgozása, az online szolgáltatások erősítése, a teljes körű állományellenőrzés, az új honlap tervezése, az MTMT-adminisztráció és a DOI-azonosítók bevezetése.

Társadalomtudományi Szekció

A szekció első előadásában **Nagy Andor** a Könyvtári Intézet Covid-19-cel kapcsolatos felméréseinek eredményeit ismertette. A járványügyi helyzet új tendenciákat hívott életre a könyvtári szolgáltatások területén. A pandémia pozitív hozadékai: az online elérhető tartalmak bővítése, a honlapok felhasználóbarát átalakítása és a digitalizálás. A könyvtárak törekednek a bezárás alatt kialakított innovatív szolgáltatások megtartására és fejlesztésére.

Gerencsér Judit, az Országos Széchényi könyvtár általános főigazgató-helyettese prezentációjában bemutatta, hogy a nemzeti könyvtár a járvány idején milyen innovatív megoldásokat vezetett be. Kiemelte, hogy a könyvtár gyorsan reagált a válsághelyzetre, s hogy olyan új témák kerültek a könyvtárak fókuszába, mint például az infodémia vagy az oltási kampányban való részvétel. Jó gyakorlatként említette a Könyvtári Intézet munkatársainak a lezárások alatti tevékenységét a szakma széles körű tájékoztatására.

Kálmán Rita, a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár főigazgatója bemutatta a járványhelyzet előtt

bevezetett színes programokat, amelyekkel az óvodás és az iskolás korosztályt szólították meg, valamint az intézmény pandémia alatti tevékenységét. A zárvatartás alatt bevezetett vagy előtérbe kerülő szolgáltatások közül tervezik az online szak-tájékoztatás erősítését, és igény esetén a könyvcsomag szolgáltatásának fenntartását is.

Péterfi Rita könyvtárigazgató (OPKM) először az intézmény életében bekövetkezett változásokat mutatta be (fenntartóváltás), majd a zárvatartás alatt elvégzett munkákat (raktári rendezés, apasztás) és az online térben megvalósuló rendezvényeket (Bod Péter könyvtárhasználati verseny). A jövő szempontjából fontosnak tartotta a referenzkérdések vizsgálatát, amellyel fel tudják mérni, hogy a gyűjtemény mely részére van a legnagyobb kereslet.

Békey Mária, az Országos Idegennyelvű Könyvtár főosztályvezetője a pandémia alatt az online térben kialakított fejlesztéseiket ismertette. Több újdonságot is bevezettek, például a bankkártyás fizetést. Ismertette azt a felhasználói igényfelmérést, amelyből kiderült, hogy az olvasók számára a legfontosabb a kölcsönzések hosszabbítása, a hosszabbítási limitek csökkentése, az online beiratkozás lehetőségének megteremtése volt. Igény mutatkozott az online felületekre is, a legkevesebb igényelt újítás az időszáv bevezetése és a házhoz szállítás volt.

Ezután az Országgyűlési Könyvtár osztályvezetői, **Villám Judit** és **dr. Urai-Tóth Éva** a pandémia 2020-as és 2021-es éveiben jelenléti és távmunkában folytatott munkáinak eredményességét ismertették. A parlamenti képviselők számára folyamatosan biztosított ügyelet mellett bővítették szolgáltatásaikat az online térben (tájékoztatási segédletek nyilvánossá tétele, jogi portálok és Wikipédia-szócikkek bővítése, Facebook-posztok és távoktatási anyagok készítése).

Palyik Katalin humáninformatikus, a Digitális Bölcsészeti Központ munkatársa a Nemzeti Névtér indulását és fejlesztéseinek mérföldköveit ismertette. Előadásában a Nemzeti Névtér mint metaadat-repozitórium rendszerét, funkcióit, működését a gyakorlatban is prezentálta.

A szekció határon túli előadója **Bednárk Prokec Zita** (Juhász Erzsébet Könyvtár, Topolya) és **Lenygyel Mónika** (Monguz Kft.) a délvidék könyvtárügyi helyzetének felvázolása után beszámoltak a Quilto integrált könyvtári rendszerre való átállás folyamatáról, amelynek során számos kihívással kellett megküzdeniük, mint például a több ezer cím nélküli analitika, a rendszertelenül rögzített adatmezők vagy a szerb nyelvű állomány metaadatainak egy szerb integrált rendszerbe történt korábbi rögzítése.

Zárásként a résztvevők megtekinthették **Udvardy-Nagy István**, a SmartFreq munkatársának szponzorfilmjét, amelyek az RFID-technológia segítségével tudják a könyvtárak szolgáltatásait megkönnyíteni.

Határon túli körkép

Horvátország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna könyvtárosai egy-egy videóban mutatták be, hogyan működtek könyvtáraik a pandémia alatt: milyen eszközökkel védekeztek, szereltek fel; milyen szolgáltatásokat vezettek be annak érdekében, hogy ne veszítsék el a használókat, és milyen hatással volt a könyvtár intézményére és a könyvtárosokra a kényszerű zárvarrás. A levetített hat kisvideó elérhető az MKE YouTube-csatornáján és a vándorgyűlés honlapján.

A horvátországi Pélmonostor városi könyvtárának érdekesebb online programjai a járvány alatt: Misu, a törpe és a könyvtárosok péntek esti meseolvasással és kreatív feladatok megoldásával szórakoztatták a kisebbeket; a nagyobbaknak virtuális műhelyt hoztak létre, amelyben Jancsival és Juliskával tanulhattak programozni a gyerekek; a középiskolásoknak könyvtárhasználati kisvideókkal (például katalógushasználat) készültek, és olvasáskihívást indítottak a Facebookon.

Romániai könyvtárosok színes felvételeiből állt össze a második kisvideó. A korlátozások felkészületlenül érték őket. Általában az első két hónapban adminisztratív feladatokat végeztek, majd a katalógus finomításával, segédletek készítésével, a digitalizálás előkészítésével, tudományos kutatással foglalkoztak, valamint online tartalmakat fejlesz-

tettek. Amint lehetőség nyílt rá, ablakon keresztül kölcsönöztek („kertkönyvtárak”). A pandémia alatt mindent megtettek, hogy megtartsák olvasóikat, ennek ellenére a látogatók száma csökkent a nyitás után. Észrevehető a használók körében, hogy megtapasztalták az online lét csapdáit is, például a monitorfüggőséget. A felismerés nyomán a szülők visszatérnek a mesekönyvekhez és az esti mesélésekhez, amelyekhez a könyveket remélhetőleg a könyvtárból szerzik majd be.

A Kapocs Könyvtári Csoport képviselője foglalta össze, hogy a **Vajdaságban** hogyan reagáltak a járvány miatt kialakult helyzetre: bővítették, népszerűsítették a Vajdasági Magyar Digitális Adattárat, színes online tartalmakat hoztak létre, digitalizáltak, hangsúlyt fektetve a helytörténeti vonatkozású dokumentumokra, bevezették a Qultót, több könyvtár megújult (Szabadka, Kishegyes, Törökkanizsa), Topolyán Kóder klubot indítottak a 8–14 éves korosztálynak, a költészet napjára online szavaltak verseket.

A **Szlovákiai Magyar Könyvtárosok Egyesülete** rímekre faragott kisvideójában egyrészt megismerkedhetünk annak tisztújítás utáni állapotával, másrészt egy-két sorban számos könyvtár járvány alatti, utáni tevékenységével. Bepillantathatunk az egyesület stratégiájának főbb pontjaiba is.

A körképet **Az ukrainai könyvtárak** a pandémia idején című összeállítás zárta. A könyvtárak biztosították a szabad hozzáférést a bibliográfiai és a tényadatokhoz, és folyamatosan, több csatornán elérhetőek voltak a használók számára. A közösségi média felületein közvetítéseket, bejelentkezéseket készítettek, ingyenes számítógépes oktatást tartottak, könyvcsomagokat állítottak össze, maszkot varrtak, horgoltak, foglalkozásokat, megemlékezéseket tartottak.

Zenei Könyvtárosok Szervezete

Először **Grégász Miklós**, a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár médiatárosa beszélgetett **Jávorszky Béla Szilárddal**, a Magyar Zene Háza könyvtárvezetőjével. A beszélgetésből kiderült, hogy az MZH a populáris kultúrával is fog-

lalkozni szeretne. Céljuk kutatóbázis kialakítása a magyar populáris kultúra történetével kapcsolatos könyvekből, hanghordozókból, folyóiratokból, filmekből, fotókból.

Eztán a Csorba Győző Könyvtár negyvenéves Zeneműtárát mutatta be **Kovácsné Sorossy Csilla**. Az évforduló alkalmából kiállítás is készült. A Zene-műtár történetén kívül a tervekről is szó esett, mint a digitalizálás, a digitális zongora beszerzése, a fiatalabb korosztály megnyerése (például szabadulószoba által).

Az OSZK januárban indult Hangtár adatbázisát **Ilyés Boglárka** mutatta be. Beszélt arról, hogy a kategorizálás során milyen nehézségekbe ütköztek. Bemutatta az oldal használatát: böngészés, tartalmi kiemelések, tematikus válogatások. Válaszolta a terveket is: tematikus oldal létrehozása, további felhasználóbarát fejlesztések.

Megyei könyvtári körkép

A délelőtti programban három blokkban négy-négy megyei könyvtár vezetője tartott egy-egy prezentációt arról, mi történt megyéjük könyvtáraiban a pandémia hónapjai alatt, majd ezt követően válaszoltak a kérdésekre.

Fodor Péter, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár vezetője az olvasóbarát intézkedésekről számolt be, mint például az ingyenes előjegyzés, amelyet népszerűsége miatt a jövőben is megtartanak. Kiemelte, hogy 9,2 millióra nőtt a távhasználatok, valamint nőtt az új beiratkozók száma is. A zárás hónapjai alatt megtörtént az UNESCO Világ könyvfővárosa 2023 pályázat előkészítése és benyújtása, és elkezdtek az FSZEK 2021 és 2027 közötti stratégiai tervének kidolgozását.

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár igazgatója, **Kovács Béla Lóránt** előadásában elmondta, hogy intézményével az UNESCO Kreatív városok programjába nyújtottak be pályázatot City of literature címmel. Bevezették könyvtári automatákat, amelyek teljes kihasználtság mellett működtek, és azt tapasztalják, hogy a pandémia után is sokan használják

ezeket. Ugyanakkor a beiratkozott olvasók számában folyamatos, jelentős csökkenés mutatkozik.

A Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtár intézményvezetője, **Horváth Péter** arról számolt be, hogy először a könyvek házhoz szállítását vezették be, majd 2021 februárjában átálltak a küszöbkönyvtár megoldásra. Sikeresen megoldották az otthoni munkavégzésre való fokozatos átállást. A home office-ban rekordjavítás, elmaradt analitikus feltárások pótlása, valamint az irodalomkutatások frissítése zajlott. A könyvtár Könyvtámasz című magazinja is újtára indult.

A Békés Megyei Könyvtár elmúlt időszakáról **Rakonczás Szilvia** számolt be. Jelentős energetikai felújítást végeztek el, és otthoni munkavégzést tudtak bevezetni. Nyáron az elmaradt programokat sikeresen bepótolták. A novemberi zárás újabb épület-korszerűsítéssel esett egybe. Intenzívebbé tették online jelenlétüket, bővültek digitális szolgáltatásaik. A nyitást követően is megmaradt a digitális szolgáltatások használatának arány növekedése.

A Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár tevékenységéről **Tózsér Istvánné Géczy Andrea** igazgató számolt be. Az otthoni munkavégzés bevezetés mellett a munkatársak lelki egészségére is kiemelt figyelmet fordítottak. Az elmúlt időszakban egy másfél éves felújítást zárnak le, a visszaköltözés és az informatikai rendszerek beüzemelése zajlik. Elindult a könyvtár havilapja, a Bródy Magazin, és a www.summajatirom.hu címen újtára indult a könyvtár helyismereti portálja is.

A Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér igazgatója, **Horváth Sándor Domonkos**, előadásában 2020. novemberi adatok alapján megállapította, hogy csak a korábbi olvasók 25%-a mutatott aktivitást. Bevezették a félretételi kölcsönzés lehetőségét, ez a szolgáltatás népszerűsége miatt a jövőben is megmarad. Számos videoközvetítést készítettek, így tartották meg például március 15-ei ünnepségüket. Kiemelt hangsúlyt fektettek arra, hogy maguk is műsorokat készítsenek, saját szakembereikkel és eszközeikkel. Emellett jelentős helytörténeti művek előkészítésében is közreműködtek.

A Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár igazgatóhelyettese, **Huszkáné Horvát Andrea** beszámolt róla, hogy ablak-, küszöb-, kapu- és terasz-kölcsönzéssel is próbálkoztak a zárvatartás alatt. Infografikákon mutatta be, hogy június 29. és július 6. között mekkora növekedés mutatkozott a beiratkozások, a látogatások és a kölcsönzött dokumentumok számában. Online térbe költöztettek programokat minden korosztály számára. Youtube-csatornájukon az elmúlt időszakban 149 felvételt tettek közzé, amelyek 44 125 megtekintést generáltak.

A II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár igazgatóhelyettese, **Varga Gábor**, a közelműltről egy dolgozói kérdőív eredményeit bemutatva számolt be. A kérdőív a pandémia időszakáról tartalmazott kérdéseket, amelyet a dolgozók kb. 70%-a töltött ki. A kérdések a home office-ra, a kommunikáció minőségére, a munkavégzés hatékonyságára vonatkoztak.

A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár igazgatója, **Tomasovszki Anita** mutatta be intézményük és a megye jó gyakorlatait: folyamatos módszertani segítségnyújtás a megye könyvtárainak; kölcsönzés működtetése (ajtó-, ablak-, küszöbkölcsönzéssel és házhoz szállítással); online beiratkozás, félretétel és előjegyzés bevezetése, Poket-automaták beüzemelése. Felújított stúdiójukban számos videót és online tartalmat hoztak létre, rendezvényeikről élő stream formájában tudósítottak Youtube-csatornájukon.

A Csorba Győző Megyei és Városi Könyvtár vezetője, **Miszler Tamás** beszámolt a Könyv(fu)tár szolgáltatás bevezetéséről, amelynek keretében Google-úrlap segítségével adhattak le könyvigénylést az olvasók, és Pécs területén kiszállították az igényelt könyveket. Az ősz során az 1. számú könyvtárbuszt is könyvtárvető ponttá alakították. A naponta előkészített könyvcsomagok száma gyakran meghaladta a százat, online tartalomszolgáltatásaik erősödtek, Youtube-csatornájukon egyes tartalmak a 600.000 megtekintést is elérték.

A Balassi Bálint Megyei Könyvtár Közművelődési Intézet igazgatója, **Molnár Éva** előadásában pozitív üzeneteket igyekezett átadni. Salgótarjánban az

elmúlt időszakot a könyvtár épületének energetikai felújítása határozta meg. A zárvatartás alatt részleges állományleltár kezdődhetett, kialakításra került a Pont neked elnevezésű, tiniknek szánt olvasói tér, házhoz szállították a könyveket.

A Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár igazgatója, **Sikaláné Sánta Ildikó** hangsúlyozta, hogy a lehető legteljesebb nyitottsággal várták az olvasókat, próbálták működtetni az intézményüket. Az olvasók kiszolgálására könyvtárteraszt hoztak létre. A zárvatartás alatt a teljes kölcsönözhető állomány ellenőrzése megtörtént. Megkezdtek az új stratégiai terv elkészítését, amelybe már a pandémiás tapasztalatokat is beépítették. E-könyvtárunk számos új tartalommal bővült. A digitális tartalmakról tematikus ajánlókat készítettek, és városismereti applikációk is készültek.

A Gyermekkönyvtáros szekció és a Közkönyvtári Egylet közös ülése

Laki Ildikó (főiskolai docens, Milton Friedman Egyetem) előadásában a 2021 júniusában végzett felmérés eredményeit ismertette. A kb. 90 könyvtáros részvételével zajló vizsgálatban a válaszok 1/3-a Budapestről érkezett. Vizsgálták a járványhelyzetnek a könyvtárosok mentális egészségére és munkavégzésére gyakorolt hatásait, valamint a könyvtárak online térben létrejött új szolgáltatásait. Az olvasói és könyvtárosi visszajelzések alapján az járványhelyzet alatt indult új kezdeményezéseket megtartják.⁴

Goda Beatrix (könyvtáros, Országos Pedagógiai Múzeum és Könyvtár) előadásában a képkönyves könyvtári foglalkozások pedagógiai-oktató-fejlesztő céljait, módszertanát ismertette. Ezek a csak képeket tartalmazó könyvek az óvodás- és iskolás-korú gyermekek fejlettségi szintjének megfelelően a történetmondás kompetenciájának kialakítására, a nyelvi készségek fejlesztésére, akár hátránykompenzációra is alkalmasak. Az egyes történetek egyénileg, párban vagy csoportosan feldolgozva az olvasóvá nevelés, a biblioterápia vagy akár a művészi nevelés céljaira is alkalmazhatók.

A következő négy előadás Covid és a gyerekkönyvtár gyűjtőcím alatt, az ország négy gyermekkönyvtárának karanténidőszak alatti pozitív és negatív tapasztalatait foglalta össze. Mindegyik könyvtár igyekezett kihozni a legtöbbet a speciális helyzetből az olvasók igényeinek kiszolgálása érdekében. A gyermekfoglalkozások, a könyvajánlók, az ünnepekhez kapcsolódó tematikus programok az online térbe költöztek, s a könyvtárak célja a hagyományos és az online térben való jelenlét együttes fenntartása lett.

Dienes Éva (vezető, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Sárkányos Gyerekkönyvtár) előadásában többek között kiemelte, hogy az online közvetítések során a háttérben lévő könyvek mintegy indirekt könyvajánlóként is funkcionáltak, a FSZEK könyvtárosainak bemutatkozó kisfilmjei pedig a könyvtáros-szakma népszerűsítését is szolgálták.

Barbara néni és az online lehetőségek tárháza címmel **Muntyán Barbara** (gyermekkönyvtáros, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár) mutatta be a FSZEK egyik fiókkönyvtárának sikeres kezdeményezéseit, mint például a kisebbeket mondókázással és könyvajánlóval megszólító Süni-programokat, illetve a kamaszoknak szóló online biblioterápiás beszélgetéseket.

Németh Szilvia (gyermekkönyvtáros, Vörösmarty Mihály Könyvtár, Székesfehérvár) előadásában a székesfehérvári gyermekkönyvtár tagkönyvtáraival együtt szervezett, az online térbe helyezett programjait (például húsvéti vetélkedő) mutatta be. Emellett szó volt az online környezetbe történő költözés nehézségeiről is, továbbá az előadó hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a könyvtáraknak az interaktív tartalmakkal a gyermekeket és szüleiket is egyaránt meg kell szólítaniuk.

Ezután **Endrédi Szabó Erika** (vezető, BEMKK Nagy Károly Városi Könyvtár, Bicske) Csiki-csuki avagy „koronás” kalandjaink az elmúlt két évben bemutatója következett. A cím utalt a könyvtár gyakran váltakozó nyitva és zárva tartó periódusaira. Az első karanténidőszak alatt a bicskei könyvtár munkatársai az idősebb generációt segítették informatikai problémák megoldásában az unokákkal

való kapcsolattartás érdekében, olvasás népszerűsítő programjaik közül pedig kiemelhető a Nyomozás Bodzával elnevezésű online vetélkedő.

Végezetül **dr. Bogdán Csaba** (ügyvezető, Darts-Matek) Legyen minél nagyobb élmény a könyvtár! – Interaktív, digitális darts játék című előadásában a könyvtári foglalkozások újragondolásához is használható szoftvert mutatta be, amely játékos formában a matematikai alapképességek fejlesztésére, és speciális tanulási problémák kezelésére is alkalmas (<https://dartsmatek.hu/>).

Megyei könyvtári körkép 2. rész 4. blokk

A szekcióülés délutáni részében folytatódott a megyei könyvtárak beszámolója a 2019-es vándorgyűlés óta eltelt időszakról, különös tekintettel a pandémiára és az ahhoz való alkalmazkodásra.

Buriánné Tarró Edit (Vörösmarty Mihály Könyvtár, Székesfehérvár) beszámolt a látogatások és a kölcsönzések számának csökkenéséről, valamint a közalkalmazotti státusz megszűnése miatt fellépő nehézségekről is. Jól szervezett és hatékony volt a home office-ban végzett munka. A zárva tartás idején nagyarányú selejtezés, átrendezések, saját online tartalmak karbantartása és belső szakmai képzések zajlottak. Az online megjelenést tervszerűen növelték, lehetővé tették az online beiratkozást, megszervezték az új kölcsönzési megoldásokat.

Tóth Máté (Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár, Szentendre) is a munkavégzés új feltételeinek megteremtéséről és a fokozott online jelenlét eredményeiről számolt be. A házhoz szállítást új szolgáltatásként vezették be, de a nyitás után is fenn tartják. A helyi önkormányzattal a közvetlen járványügyi teendőkben is együttműködtek. Népszerűséget hozó sikerként az online versmondó versenyt emelte ki.

Liebhauser János (Illyés Gyula Megyei Könyvtár, Szekszárd) kiemelte a stratégia mint kiindulópont fontosságát a rendkívüli helyzet adta problémák megoldásában is. A szinte rögtön megindított házhoz szállításnak is köszönhetően a kölcsönzési forgalomban nem volt jelentős csökkenés. A home

office-ra való átállás elősegítette az országos programokhoz való kapcsolódást. A térség könyvtári hálózatára már kevésbé sikerült ezt az aktivitást kiterjeszteni. Az új könyvtárépület és a költözés tervezésére (a Modern Városok Program keretében) kiválóan alkalmas volt ez az időszak.

Czakóné Gacov Katalin (Verseghy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény, Szolnok) videón bemutatta a 2020-ban végzett épületfelújítást. A Családbarát munkahely című pályázat forrásai lehetővé tették munkakörülményeket javító fejlesztéseket és programokat is. A Területi Szolgálat tanácsadással és jó gyakorlatok megosztásával segítette a megye könyvtárait. A használókkal való kapcsolat járvány utáni erősítésére is születtek tervek.

5. blokk

Dr. Baráthné Molnár Mónika (Berzsenyi Dániel Könyvtár, Szombathely) beszámolt a közelmúltban zajlott IKR-cseréről és állami számvevőszéki vizsgálatról is. A pandémia idején a könyvtár bekapcsolódott a maszkok csomagolásába, az önkéntes véradásba, felajánlotta segítségét a helyi oltóponton is. A felhasználók körében népszerű volt a Könyvterasz-szolgáltatás és a streamelt előadások. A megye városi és kistéleplési könyvtárai saját kezdeményezéséből különféle programokat indítottak.

Dr. Baranyai Tamás (Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém) beszámolója alapján a home office lehetősége mellett a bejáró dolgozók védelmét is megoldották. A pandémia alatt elvégezték az állományellenőrzést, kisebb átrendezéseket és műszaki munkákat. A nyitás után elsősorban a középiskolás és fiatal aktív korosztály visszaszerzésén dolgoznak. A fokozott online jelenlét és használat a közösségi oldalakon valósult meg. Bevezették a könyvcsomagok összeállítását, az ablakos kölcsönzést. A fiókkönyvtárakban lehetővé tették a napi- és hetilapok olvasását, az iskolákban letéti állományt helyeztek el. Céljuk 2022-re elnyerni a minősített könyvtári címet, és a város készül az Európai Kulturális Főváros 2023 programra.

Mikolasek Zsófia (József Attila Megyei és Városi Könyvtár, Tatabánya) videón mutatta be a költözés miatt éppen 2020 márciusában bezárt könyvtárban zajló munkákat. A szolgáltatások az új épületben 2021 áprilisában–májusában indultak el két lépcsőben. A zárva tartás alatt podcastokkal, könyvajánlókkel, majd helyismereti anyagokkal és kvízekkel is jelentkezett a könyvtár. A gyermekkönyvtár Zsámbamacskának elnevezett kölcsönzést kínált, személyre szabott válogatással. Kiemelkedően sikeres online programok voltak a szerzőkkel való beszélgetések és a rendhagyó irodalomórák.

Kiss Gábor (Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár, Zalaegerszeg) prezentációjában a könyvtár új online tartalmait mutatta be. A könyvtár elnyerte a minősített könyvtári címet és a Családbarát munkahely minősítést. Apasztást és állományellenőrzéseket végeztek. A zárttéri szolgáltatásra vonatkozó tiltás idején megnyitották a „Deák-teraszt”, és megújították a könyvtárhelyiségek belső tereit.

Külföldi könyvtári körkép a Covid után

A hallgatóság öt szomszédos ország – Ukrajna, Románia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia –, valamint Csehország, Lettország és két afrikai állam – Marokkó és Kenya – könyvtárszakmai helyzetéről kapott képet az MKE által felkért külföldi könyvtárszakmai partnerszervezetek és partnerintézmények képviselőinek előadásában. A levetített videó előadásokban hangsúlyos szerepet kaptak a pandémia okozta kihívások és nehézségek, illetve a járvány szülte innovációk.

A beszámolót Kecskeméti Gergely főosztályvezető (OSZK) KATALIST-en közzétett Gyorsjelentésének felhasználásával Prokné Palik Mária készítette.

Prokné Palik Mária
(BME OMIKK)